

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศซึ่งอยู่ในวัยที่มีศักยภาพเหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนาและจะต้องสืบทอดภารกิจของประเทศต่อไปในอนาคต การพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงควรได้รับการพัฒนาด้วยแนวทางที่เหมาะสม ทั้งนี้ต้องอาศัยการศึกษาเรื่องของเด็กและเยาวชนในประเด็นต่างๆเป็นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน เด็กและเยาวชนเองนั้นอยู่ในช่วงของการเป็นวัยรุ่นที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เริ่มมีความคิดเป็นของตัวเอง ต้องการได้รับการยอมรับจากสังคมและคนรอบข้าง มีความซับซ้อนในตัวเองมากกว่าคนในวัยอื่น การที่จะรู้จักเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้านอย่างถ่องแท้ขึ้นจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาภูมิหลังความเป็นมาของแต่ละคนและใช้ความรู้ทางจิตวิทยาเพื่อช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมที่ปรวนแปรดังกล่าว การศึกษาอัตมโนทัศน์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและมีผู้ที่ทำการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลากหลายประเด็น เนื่องจากอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย พฤติกรรมและการปรับตัวของบุคคลเป็นอันมาก โดยอัตมโนทัศน์ของคนเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่ตนคนนั้นเข้าไป มีปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น ครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนต้องได้รับก่อนที่จะเข้าสู่สังคมภายนอก โรงเรียนและสถาบันการศึกษาจะเป็นส่วนที่สองที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของคนซึ่งส่วนมากจะอยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่น ซึ่งการได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาที่ต่างกัน มีการสอนที่ต่างกันก็จะมีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจที่ต่างกันด้วย ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นว่า เยาวชนมีความเป็นมาและพื้นฐานที่แตกต่างกัน ได้รับการอบรม การปลูกฝังและการขัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างกัน อัตมโนทัศน์ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป ถ้าอัตมโนทัศน์มีความมั่นคง จะสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่มีปมด้อย ถ้าหากบุคคลมีอัตมโนทัศน์ในด้านที่ไม่ดีจะเกิดความรู้สึกเป็นปมด้อย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ และเนื่องจากอัตมโนทัศน์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบุคลิกภาพ การที่มีอัตมโนทัศน์ต่างกันจะทำให้มีพฤติกรรมต่างกันไป โดยที่แต่ละบุคคลจะกระทำในทางที่สอดคล้องกับอัตมโนทัศน์ของตน

เยาวชนในช่วงอายุ 16-22 ปีนั้นเป็นกลุ่มที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง มีการผ่านพบประสบการณ์และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป นับตั้งแต่วัยเด็กจนก้าวเข้าสู่ช่วงเวลาที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ หากจะมองถึงอัตมโนทัศน์ของเยาวชนก็นับได้ว่าเยาวชนได้พัฒนาอัตมโนทัศน์ของตนขึ้นมาเรื่อยๆ โดยได้รับอิทธิพลจากคนรอบข้าง ทั้งบิดามารดา เพื่อน ครู อาจารย์ เพื่อนร่วมงาน จนกระทั่งสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งได้ทำให้มีอัตมโนทัศน์ที่คงที่ในระดับหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันจากความจริงที่ว่าสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ปรากฏการณ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมได้ส่งผลกระทบต่อเยาวชนของเราทั้งในทางตรงและทางอ้อม การดำเนินชีวิตของเยาวชนมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปตามเงื่อนไขทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง การดำรงชีวิตให้อยู่ในวิถีทางที่ถูกต้อง เหมาะสมและดีงามได้ถูกท้าทายจากสิ่งเร้าต่างๆภายนอกมากมาย ที่รอคอยจะถูกรัง คึงคุณเยาวชนให้หันเหออกจากทิศทางที่ถูกที่ควร การที่จะดำรงตนให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งล่อลวงเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่ยากและต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหลายๆแหล่ง รวมทั้งต้องอาศัยความเข้มแข็งของจิตใจตนเองเป็นสำคัญ

ในสภาพสังคมปัจจุบันจะเห็นได้ว่าปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กด้อยโอกาส และปัญหาทะเลาะวิวาทรวมไปถึงการใช้ความรุนแรงของนักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นปัญหาเรื้อรังและพัฒนาไปในทางที่รุนแรงมากขึ้น โดยการใช้ความรุนแรงของนักเรียนอาชีวศึกษาเป็นปัญหาในลักษณะที่เกิดขึ้นระหว่างต่างสถาบันและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เป็นค่านิยมที่ถ่ายทอดกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องและเป็นปัญหาลักษณะกลุ่มที่มีความเรื้อรังมานาน มิใช่ปัญหาที่เกิดจากปัจเจกบุคคล จึงไม่สามารถแก้ไขได้โดยพื้นฐาน ทั้งนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทกันของนักศึกษาอาชีวศึกษาและการใช้ความรุนแรงระหว่างกันนั้น จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของปัญหานั้นและต้องพิจารณาปัจจัยที่เป็นทั้งปัจจัยบวกและปัจจัยลบของการแก้ไขปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้จากการศึกษาเรื่อง " สาเหตุและการป้องกันแก้ไขปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร " ของกลุ่มเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนาหรือ กลุ่มไม้ขีดไฟ (หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, 25 ธันวาคม 2544: 2) พบว่า วัฒนากการของการทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรงมีความเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของสังคม ด้วยการที่นักเรียนอาชีวศึกษาไปรวมกลุ่มกันตามห้างสรรพสินค้าใหญ่เพื่อต้องการสนองความต้องการของวิถีชีวิตแบบวัยรุ่นสมัยใหม่ ซึ่งการรวมตัวกันที่มีหลายๆสถาบันนั้นจะทำให้เกิดการเขม่นและนำไปสู่การก่อเหตุทะเลาะวิวาทขึ้นได้ หรือการรวมกลุ่มมักจะเกิดขึ้นตามเวทีคอนเสิร์ตประเภทร็อกและเพลงเพื่อชีวิตเนื่องจากเป็นที่รวมของนักเรียนวัยรุ่นทั้งหลาย โดยเฉพาะผู้ชายซึ่งมักจะมาดูการแสดงเป็นกลุ่มใหญ่ๆ นอกจากนั้น รูปแบบและวิธีการของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ จากการใช้ไม้ตี เหล็ก มีด ระเบิดขวด หรือสิ่งต่างๆที่สามารถใช้เป็นอาวุธได้หรือเป็นการทำร้ายและต่อสู้กันในลักษณะตะลุมบอนเช่นในอดีต ได้เปลี่ยนมาเป็นการทำร้ายกันด้วยอาวุธ คือ มีดและปืนเป็นหลักซึ่ง

ส่งผลให้การทะเลาะวิวาทแต่ละครั้งมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บสาหัสจำนวนไม่น้อย ความแตกต่างดังกล่าวเห็นได้จากลักษณะของความรุนแรงของวิธีการที่ใช้อาวุธที่มีประสิทธิภาพในการทำร้ายสูงขึ้น โดยไม่คำนึงว่าจะเกิดลูกหลงไปโดนคนอื่นที่มีได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และบริเวณที่ใช้ก่อเหตุมักเป็นสถานที่สาธารณะที่มีผู้คนมากมายสัญจรไปมา ไม่ว่าจะเป็นตามป้ายรถเมล์ ตามถนนหรือแม้กระทั่งบนรถโดยสารประจำทาง

วิธีการในการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงวิธีหนึ่งก็คือ การสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้แก่จิตใจของเด็กและเยาวชน โดยเริ่มจากการที่ครอบครัวสอนให้เห็นคุณค่าในตัวเองด้วยการหมั่นชมบุตรหลานในพื้นฐานที่เป็นจริงและสอนให้รู้จักดูแลควบคุมตนเอง รู้จักแสดงออกอย่างเหมาะสม ทัศนคติเยาวชนใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหานั้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรงก็คือ ตัวตนของคนคนนั้นกับสิ่งที่เข้ามากระทบ แต่อยู่ที่ตัวคนว่าจะเลือกอย่างไร ซึ่งสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับจิตใจของบุตรหลานหรือตนเองง่ายที่สุด คือ เริ่มจากครอบครัวเป็นจุดแรก ทั้งนี้เพราะ ตัวตนของมนุษย์สิ่งที่อยู่ใกล้ที่สุดคือ ครอบครัว พ่อแม่ พี่น้อง ปู่ย่าตายาย ขยายวงต่อไปเรื่อยๆ ถึงเพื่อนที่โรงเรียน ครู อาจารย์หรือคนที่รู้จัก สิ่งต่างๆ เหล่านี้ค่อยๆ ขยายตัวจากบุคคลหนึ่งๆ ดังนั้นการสร้างสังคมที่ดีจึงเริ่มจากครอบครัวที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเลือกและกำหนดได้ โดยเริ่มแรกนั้นครอบครัวต้องสอนบุตรหลานให้รู้จักเห็นคุณค่าในตัวเอง รู้จักการให้อภัย คือ ให้อภัยเรื่องที่ผิดพลาดและทบทวนสิ่งเหล่านั้นเก็บไว้เป็นบทเรียนเพื่อที่จะพัฒนาตัวตนของเราต่อไป ดังนั้นการชมและการให้อภัยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากการได้รับคำชมจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การมองตัวเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งการอบรมสั่งสอนควรจะต้องให้ความสนใจในประเด็นนี้ โดยสอนให้เด็กและเยาวชนรู้ว่า ฉันก็คือฉัน ฉันเป็นฉันเอง ไม่ต้องเหมือนใคร และไม่ต้องมีใครเหมือน ฉันอาจเป็นคนเรียนไม่เก่ง อาจจะพอลเล่นกีฬาได้ แต่ฉันเป็นคนอหฺยาศยดี เป็นที่รักของครูอาจารย์และเพื่อนๆ โดยที่การชมนั้นต้องชมในพื้นฐานที่เป็นจริง ไม่ใช่ชมพร่ำเพรื่อ เมื่อชมแล้วต้องสอนให้รู้จักดูแลและควบคุมตนเองได้ รู้จักที่จะแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้จักที่จะจัดการกับความโกรธ ความคับข้องใจ ความรู้สึกผิดหวัง เสียใจได้ดีขึ้น นอกจากนี้ผู้ใหญ่ต้องช่วยแนะนำให้เด็กและเยาวชนมีเป้าหมายของชีวิตและช่วยมองและคัดกรองเป้าหมายเหล่านั้นพร้อมกับช่วยส่งเสริมให้ก้าวเดินไปสู่เป้าหมายได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความคิดและความเชื่อของมนุษย์เป็นตัวที่ก่อให้เกิดทุกสิ่ง หากมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความคิดและความเชื่ออย่างมั่นคงเหนียวแน่นก็เปรียบเสมือนการมีเกราะคุ้มกันภัยที่ดี ผู้วิจัยจึงได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องความคิดและความเชื่อซึ่งเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ของคนว่า เมื่อความคิดและความเชื่อของบุคคลส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก อत्मโนทัศน์ซึ่งเป็นความรู้สึกรู้จักคิด ทศนคติและความเชื่อที่เกี่ยวกับตนเอง น่าจะมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ปรากฏเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างอत्मโนทัศน์และแนวโน้มในการ

ใช้ความรุนแรงของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอาชีวศึกษา โดยต้องการหาคำตอบว่าอัตมโนทัศน์มีผลต่อแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของนักเรียนอาชีวศึกษาหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่มีอยู่ในขณะนี้ไม่พบว่ามีการศึกษาในประเทศที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามขึ้น อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า การทดสอบความคิดหรือทฤษฎีใดๆก็ตามจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ทบทวนซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อให้ได้คำตอบที่จะสามารถตอบคำถามและอธิบายได้อย่างรอบด้าน เรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวกับเขวชนนั้นเป็นสิ่งที่เลื่อนไหล มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การศึกษาเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ประเด็นหนึ่งเกี่ยวกับเขวชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในช่วงเวลาที่แตกต่างกันก็อาจเกิดผลหรือได้คำตอบที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะในช่วงเวลาปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมต่างไปจากเดิมอย่างมาก และเป็นช่วงเวลาที่เขวชนจะต้องประคองตัวให้ผ่านพ้นประสบการณ์และปัญหาต่างๆเพื่อก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างเหมาะสม การดำเนินชีวิตการดำรงตนของเขวชนจึงเป็นเรื่องที่ยาก ต้องอาศัยความเข้มแข็งในตัวเองและการให้กำลังใจตัวเองเป็นสิ่งสำคัญนอกเหนือไปจากความช่วยเหลือและมือที่คอยประคับประคองจากภายนอก กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาเป็นเขวชนที่อยู่ในช่วงวัยที่มีความสับสน ซบซ้อ นไม่แน่นอนและมีความแปรปรวนในตัวเอง รวมทั้งมีความไวต่อแรงกระทบหรือสิ่งเร้าจากภายนอก อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการก่อปัญหาสูงอันเนื่องมาจากหลายปัจจัยแวดล้อมด้วยกัน หากสามารถที่จะแสวงหาแนวทางในการเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดี ปลูกฝังความคิด ความมีเหตุมีผลและส่งเสริมให้รู้จักวิธีการจัดการกับปัญหารวมทั้งสภาวะอารมณ์ของตนเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างละมุนละม่อมให้เขวชนกลุ่มนี้ได้ โดยยุติการใช้ความรุนแรงซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้สามารถที่จะดำรงตนอยู่ภายในสังคมได้อย่างอยู่รอดปลอดภัย ไม่ก่อปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ย่อมจะก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติและสังคมที่ปรารถนาจะได้ทรัพยากรมนุษย์ที่ดีและมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนอาชีวศึกษาชาย อายุระหว่าง 16-22 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือ ปวช. ชั้นปีที่ 1-3 ในสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชนจำนวน 5 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. อัตมโนทัศน์ของนักเรียนอาชีวศึกษา
  - อัติมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมสังคม
  - อัติมโนทัศน์ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน
  - อัติมโนทัศน์ด้านรูปร่างและคุณลักษณะ
  - อัติมโนทัศน์ด้านความวิตกกังวล
  - อัติมโนทัศน์ด้านความเป็นคนน่านิยม
  - อัติมโนทัศน์ด้านความสุขและความพอใจ
3. ทศนคติต่อการไม่ใช้ความรุนแรง
4. การใช้ความรุนแรง ในระดับต่างๆดังนี้
  - การทำร้ายจิตใจ
  - การมุ่งทำร้าย
  - การทำร้ายร่างกาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงสภาวะจิตใจและความคิดเห็นต่อตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษาในด้านต่างๆ
2. เพื่อทราบถึงแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของนักเรียน
3. เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัติมโนทัศน์กับแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอาชีวศึกษา
4. เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองให้แก่เยาวชน ให้เยาวชนได้มีความคิดเห็นต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้อง